

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Kori I Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Tavoitteet

Oulun kaupunki huomauttaa, että tavoitteisiin sisältyy pitkälti hyvinvointialueiden vastuulla olevia asioita. Tässä tulee avata ja konkretisoida vastuut ja työnjako. Etsivän harrastustoiminnan lisääminen ja edistäminen ovat kannatettavia tavoitteita. On syytä huomioida, että harrastamisen Suomen mallin sijoituttua nuorisolakiin valtion tulisi mahdollistaa toiminta nuorisolain ikäryhmän mukaisesti. Harrastamisen tukemisessa tulisi huomioida laajasti koko harrastamisen kirjo, eikä korostaa ainoastaan kulttuurista harrastamista. Harrastaminen tukee hyvinvointia, jos sen sisältö koetaan turvalliseksi ja mielekkääksi oli harrastus mikä tahansa.

Ohjaamatoiminnan ydintoimintaan kuuluu henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, tuki elämänhallintaan, urasuunnitteluun, sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittämiseen sekä kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen. Oulun kaupunki toteaa, että VANUPO:ssa tulisi vahvemmin ottaa kansaa siihen, miten ohjaamojen toiminta voidaan turvata laaja-alaisena palveluntuottajina nuorille. Ohjaamot on monessa kunnassa muuttaneet muotoa tarjoten pelkästään suppeasti työvoimapalveluja nuorille. Ohjaamot tulisi selkeämmin sijoittaa nuorisotyöstä vastaavan ministeriön alaisuuteen.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Kori II: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Oulun kaupunki huomauttaa, että matalan kynnyksen palveluiden (chatin ja walk-in) osalta ei ole ohjelmassa tarkennettu, onko vastuussa kunnat vai hyvinvointialueet. Kulttuurilähetteen ja elintapaohjauksen osalta puuttuu tarkennus, minkä tahon odotetaan ottavan vastuu ohjaamisesta.

Ohjaamon toiminnan tavoitteena on auttaa nuoria työllistymisessä, kouluttautumisessa, elämönhallinnassa ja hyvinvoinnissa. Ohjaamon toiminnan toteutumisen osalta ei tule selväksi tukeeko ministeriö näiden toimien resurssoinnissa kuntia.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Kori III: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Oulun kaupunki esittää, että valtion tulisi huomioida päätöksenteossa ns. tavallisten nuorten kuuleminen. Tähän ministeriöt voisivat hyödyntää kunnallisen nuorisotyön asiantuntemusta.

Oulun kaupunki on huolissaan siitä, että valtion nuorisopoliitikassa on liikaa odotuksia koulun mahdollisuuksista ratkaista nuorten ongelmia. Oulu katsoo, että VANUPO:n ja Oikeusministeriön nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen toimintaohjelman yhteensovittaminen on kannatettavaa. Oulu on ollut mukana oikeusministeriön rahoittamassa kehittämistoiminnassa, jossa Ouluun luotiin toimiva Nurri -toiminta rikoksilla oireileville nuorille. Oulu on kuitenkin huolissaan vähäisestä kunnallisen nuorisotyön ymmärtämisestä VANUPO:ssa.

Oulun kaupunki huomauttaa, että nuorten resilienssin on olennainen osa nuoren mielenterveyttä ja sen vahvistaminen vaatii pidempiaikaisia kasvatukseen liittyviä toimia eikä se ole pelkästään yhteisöllisyyteen liittyvä asia. Tässä mainituista tehtävistä suurin osa on kuitenkin kuntien vastuulla, jolloin valtion osoittama tuki kunnille on olennaisessa roolissa tavoitteiden saavuttamisessa.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Oulun kaupunki ei koe otsikossa olevaa ”perusnuorisotyö” hyvänä terminä, tulisikin puhua kunnallisesta nuorisotyöstä.

Pohjois-Pohjanmaan aluekoordinaatio ei toteudu laisinkaan tällä hetkellä Oulun näkökulmasta. Oulun kaupunki huomauttaa, että kunnallisen nuorisotyön kehittämiskeskus Kanuuna on tehnyt erinomaista työtä kunnallisen nuorisotyön kehittämiseksi jo vuosien ajan. Kanuunan toiminnan lähtökohdana ovat olleet kunnallisen nuorisotyön toimijoiden tarpeista nousseet kehittämiskohteet, ja Kanuuna on tehnyt erittäin hyvää yhteistyötä muiden osaamiskeskusten ja tutkimustahojen kanssa. Kanuunan toiminta on ollut erittäin kustannustehokasta, laadukasta sekä kattavasti järjestettyä. Kunnallisen nuorisotyön toimijat ovat voineet hyödyntää erinomaisesti Kanuunassa kehitettyjä toimintamalleja ja -tapoja, kuten Kyllin hyvä -toimintamallia, kyselyjä ja materiaalipankkia.

Oulun kaupunki ei näe hyvänä, että olemassa olevat toimivat rakenteet ajetaan alas ja tilalle esitetään luotavaksi uusi koordinaatorakennelma, josta vastaavat aluehallintovirastot. Tämä tarkoittaa uutta hallinnoivaa ja koordinoivaa tasoa kuntien ja ministeriön välille. Vastaavaa rakennetta ei ole muilla Opetus- ja kulttuuriministeriön aloilla (vert. liikunta ja kulttuuri).

Mikäli opetus- ja kulttuuri ministeriö haluaa vahvistaa kunnallista nuorisotyötä, on sen kuultava kuntia ja kuntien tarpeita kunnallisen nuorisotyön kehittämisessä ja lisättävä omaa kunnallisen

nuorisotyön tuntemusta ja osaamista, jotta nuorisotyön kehittäminen olisi mahdollista. Aikaisemmin tämä toteutui kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuunan kautta.

Oulu huomauttaa, että ministeriö ei voi tuoda velvoittavana tilastointijärjestelmä NuoDoa kunnille. Kunnat päättävät itse tietojohdamisen strategiastaan ja järjestelmistään. NuoDon osalta voidaan todeta, että itse järjestelmä ei vastaa kunnallisen nuorisotyön tarpeita ainakaan keskikokoisten ja suurien kuntien osalta. Nykyisin käytössä olevista järjestelmistä voidaan tietoa tarvittaessa siirtää ministeriöllä käytössä olevaan järjestelmään tiedon kokoamista varten esimerkiksi rajapintojen kautta.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Oulun huomauttaa, että tämä ei kuvaa riittävästi minkälaisia osaamiskeskuksia ministeriö on valmis tukemaan, ohjelma jättää jatkon liian avoimeksi. Osaamiskeskusten osalta tulisi kuulla kunnallisen nuorisotyön tarpeita painopistealueista, joihin ministeriön on painotettava osaamiskeskuksia rahoittaessaan.

Nuorten hyvinvointityön johtamisen tuki

Oulu huomauttaa, että kirjaukset tässä VANUPO:n kohdassa ei ole tarpeeksi konkretiaa. Lisäksi Oulu huomauttaa, että alueiden ja kuntien erilaisuus vaikuttaa tähän kokonaisuuteen merkittävästi.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Huomioita

Huomioita nyt lausuntokierrokselta olevasta ohjelmasta valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikka ohjelmasta (VANUPO) 2024 - 2027

Oulun kaupungin mukaan valtion nuorisotyön ja nuorisopolitiikan ohjelma ei sisällä riittävän konkreettisia ja selkeitä linjauksia, jotta ohjelma pystyisi ohjaamaan valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan kehitystä tulevina vuosina. Ohjelma listaa eri hallinnonalojen toimia, mutta ei muodosta yhtenäistä kokonaiskuvaa valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan kehittämisen osalta ja siinä ei riittävästi oteta huomioon kaupunkien tarpeita ja alueellisia erityispiirteitä.

Kaupunkien koot ja nuorten määrän kehitys eri alueilla tulisi huomioida suunnitelmassa ja sen pohjalta myöhemmin jaettavassa rahoituksessa paremmin. Oulu poikkeaa usealla tavalla muista Suomen kaupungeista ja kunnista Pohjois-Suomen suurimpana kaupunkina. Nuorten tarpeet ovat

erilaisia, kun puhutaan kasvukeskuksista ja alueellista eriytymistä sekä maahanmuutosta kunnissa, myös nuorten tarpeet vaihtelevat niin kaupunkien sisällä kuin kaupunkien ja kuntien välillä.

Nuorten hyvinvointiin liittyvät huolenaiheet ovat tunnistettavissa ja luokiteltavissa tutkimusten valossa. Lisäksi tutkimustietoa nuorten hyvinvoinnin tilasta löytyy kansallisestikin paljon. Kuitenkaan pirstaleinen palvelujärjestelmä ei kykene auttamaan nuorta eikä hänen perhettään/ läheisiään kokonaisvaltaisesti riittävän ajoissa. Nuoren hyvinvointihuolia ei tunnisteta riittävän varhain eikä tunnistamiseen tai auttamiseen liittyvää kuntien, järjestöjen, yritysten tai hyvinvointialueiden palveluiden ja toimintojen kokonaisuutta ole tehty riittävän hyvin näkyväksi, jotta nuori itse, läheinen tai auttaja löytäisi edes hänelle/ perheelle sopivat oikeat palvelut ja toiminnot. Vanupossa onkin syytä ottaa huomioon DVV:n elämäntapahtumakehittäminen ja erityisesti itsenäistyvän nuoren elämäntapahtumakehittäminen. Oulu, Turku ja Tampere tekevät tätä hallitusohjelmassakin mainittua elämäntapahtumayhteiskehittämistä jo nyt.

Nykyisen hallitusohjelman aikana tulisi myös panostaa vihapuheen ja nuorten rikoksilla oireilevan käytöksen ehkäisyyn. Tämä edellyttää tiedolla johtamista, tutkimusnäyttöön perustuvien hyvien käytäntöjen löytämistä ja niiden käyttöönottoa. Nuorisotyöllä on tärkeä rooli nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä, nikotiinituotteiden ja sähkösavukkeiden käytön vähentämisessä. Oulun kaupungin mukaan VANUPO:ssa tulisi näkyä paremmin nuorisotyön merkitys myös näissä teemoissa.

Oulun kaupungin mukaan nuorisopolitiikan tulisi perustua tutkittuun tietoon. Valtionhallinnossa on jo pitkään hyödynnetty nuorisotutkimusverkoston tuottamia tutkimuksia. Tässä työssä tulisi myös huomioida kuntien ja kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuunan kuntien kanssa yhdessä tuotettua tietoa.

Laitinen Jarmo

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut - Nuorisopalvelut